

ЛІТО 2017 № 3 (98) РІК XXV

ВАТРА

„W”470

АКЦІЯ “ВІСЛА”

Ту мене мати породила, солодким молоком кормила, ту хочу жити умирати, де жили мій отець і мати

В
історичній
задумі

В літнім номері часопису

яки зме по 70 роках
наш квіт

70-и роковини акції «Вісла»

 ТЕКСТ ВІКТОРІЯ ГОЙСАК

в Кракові

В інтер'єрах Collegium Novum UJ

28 квітня, в ден розпочаття депортаційної акції «Вісла» в 1947 році, Катедра українознавства Іституту міжнародних і політичних студій і Об'єднання лемків організували в Кракові конференцію під назвом: «Проблеми зі збереження мови, культури, тотожності української національної меншини в Кракові і в Польщі. 70 років після депортаційної акції «Вісла» 1947 року». Епіграфом конференції були вимовні слова Івана Павла II «Пошана до меншин – умова миру». Конференція тривала два дні, в перший ден обради одбивалися в головнім будинку Ягеллонського університету Collegium Novum, в другий – в катедрі українознавства. Об'єднання лемків представляли голова Штефан Клапик, секретар Наталія Гладик, члени президії Штефан Гладик і Григорій Троханівський, члени управи і водночас молодого і барз активного гуртка в Кракові Анна Баняєс, Григорій Суханич, Лука Гіба. На офіційнім отворіню присутніх привитав ректор Ягеллонського університету. Крім наукових обрад конференцію збогачили фото-виставка і концерт під промовистим заголовком «Українська пісня в Польщі, якої мало не бути після депортаційної акції «Вісла» 1947 р.», в програмі якого виступив церковний хор греко-католицької парафії Воздвиження Чесного Хреста в Кракові. На конференції присутня була не лем гісторична проблематика, хоц акція «Вісла» і була головним мотивом, дуже доповіді концентрувалося на наслідках депортації, сакральній культурі, руйнуванню і пробах збереження матеріальної і духовної спадщини, діяльності місцевих громад, церков на рідних землях і на

чужині. Своїми вражіннями поділилася з редакційм Анна Баняєс, докторантка Інституту географії Педагогічного університету в Кракові, котра виступила на конференції з доповідьом: «Вплив глобалізації на культивування традиції серед лемків».

- Чи була присутня на конференції лемківська тематика?

Під час конференції можна було послухати кількох рефератів на лемківську тематику. Передовшитим то виступліня делегації Об'єднання лемків Штефана Клапика, Штефана Гладика, а тіж інчих дослідників о матеріальній культурній спадщині лемківського села Чирна чи праці Лемкіна. Особливе вражіння справила на мене доповідь Штефана Клапика, абсолювента політології Ягеллонського університету, котра була барз особиста. На своїм прикладі пан Клапик представив того, як од дитинства лемківство впливало на нього, як формувало його свідомість, сферу вартости. Часто власні на конкретних прикладах яскраві видно вплив і наслідки гісторичних подій, то промовлять міцніше, ніж сухи узагальніня.

- Чи хотіла бис звернути увагу іщи на даки інчи аспекти конференції?

Притягнула мою увагу доповідь Люцини Яворської з катедри українознавства ЯУ о місцях сакральних, церквах на Любачівщині, котри гинут в руйні і тих, котри удалося одновити. Доповід була окрашена презентаційом фотографій.

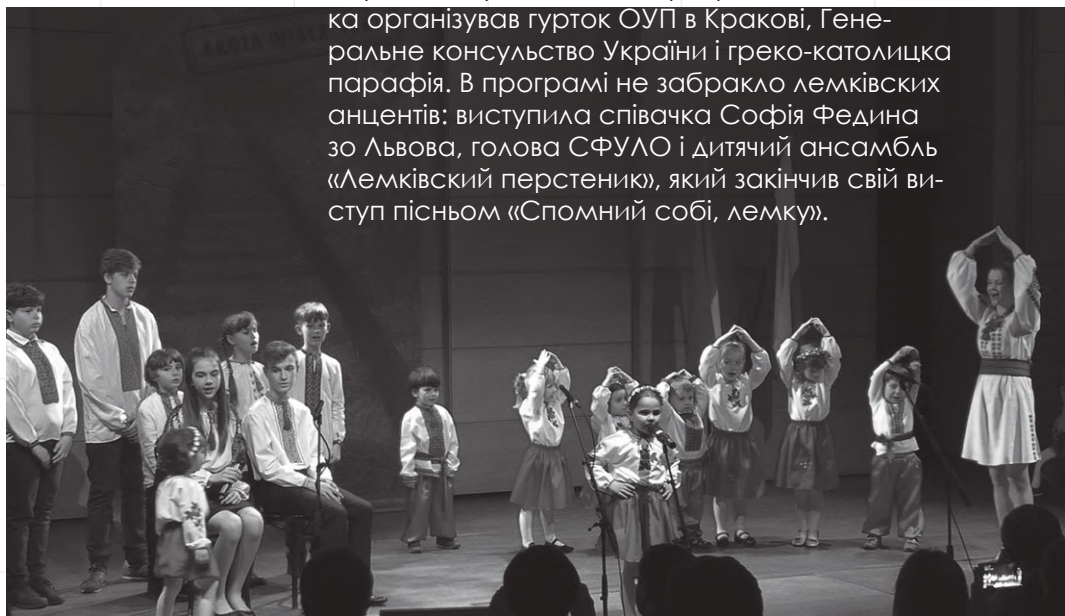
Доповідат Штефан Клапик голова Об'єднання лемків

- Аню, в своїй доповіді порушилас трудний темат глобалізації і єї впливу на культуру традиційну, але, хибаль, барз актуальний. Даст ся якоси зміряти і описати тот вплив? Чи уважаш го за позитивний чи негативний? Світ, котрий ся змінят, поступ технології, транспорту, комунікація впливають на людске життя, тіж на життя лемків. Завдяки глобалізації культура має нову площину в інтернеті, то юж не лем культура матеріальна і духовна – як звикли-зме ділити. В неті сут сторінки, присвячені лемківській гісторії, архітектурі, моді, кулінарії. Молоди лемки з цілого світа там власні познаються, глядають коренів, умавляються на забави. Трагічне минуле розпошило нашу спільноту, а, може, сучасни медіа позволят єї хоц частково з'єднати.

Шкода, же конференція, присвячена так важним проблемам не спіткалася з ширшим заінтересуваньом публичности, хоц

і одбивалася в барз престижним місци. Може, проблема тота виникнула зо слабого розрекламування події при помочи сучасних медіїв. Ту глобалізація могла би бити помічна.

Вшанування пам'яти про акцію «Вісла» продовжилися в Кракові 12 травня. Урочистий концерт, получений з книжковом презентаційом др Ольги Кіх-Маслей, виставком праць Арети Федак, науковом прелекційом проф. Богдана Гальчака організував гурток ОУП в Кракові, Генеральне консульство України і греко-католицька парафія. В програмі не забракло лемківських анцентів: виступила співачка Софія Федина зо Львова, голова СФУЛО і дитячий ансамбль «Лемківський перстеник», який закінчив свій виступ пісньом «Спомний собі, лемку».

Виступ діти з садочка и молоді з пункту навчання рідной мови в Кракові

ЗМІСТ:

❖ Обкладинка:

В проєкті обкладинки використано цитату поета з Бардіївщини Олександра Павловича;

- **Palimpsest:** виставка праць Арети Федак під час обходів 70 роковин акції «Вісла» в Кракові (Muzeum Manggha);
- **яки зме по 70 роках:** Емілія Пиж - учасник панелю молоді під час III Конгресу українців Польщі в Перемишли;
- **наш квіт:** (зліва) Анна Дзямба и Павлина Филь - танцюристки «Лемківського перстеника»;

❖ Фотографії:

Мілько Гойсак, Богдан Бухта, Наталія Гладик, Марія Птак, Григорій Троханівський, nasze-slowo.pl, legnica.cerkiew.net.pl, trzcianka.pl,

2 70 РОКОВИНИ АКЦІЇ „ВІСЛА” В КРАКОВІ - В. Гойсак

4 НА ЗАЛІЗНИЧНИХ СТАЦІЯХ - В. Гойсак, В. Шлянта

5 UCHWAŁA SENATU RP З VIII 1990

6 III КОНГРЕС УКРАЇНЦІВ ПОЛЬЩИ - ОКОМ ЛЕМКА -
Г. Троханівський

8 БОДНАРКА-ЛІГНИЦЯ - ДУХОВЕ ЄДНАННЯ - А. Буковска

9 ДО ЧОГО ВЕДЕ СЕПАРАТИЗМ... - С. Криницький

12 PER ASPERA AD ASTRA - В. Гойсак

13 ДЕН ДІТИНИ НА ЗАХІДНИХ ЗЕМЛЯХ - Л. Тилявска

14 А ШТО ЧУТИ НА АНТОНИЧІВЦІ - Н. Гладик

16 ДАКУС О ЛЕМКАХ З ТШЦЯНКИ - Г. Троханівський

18 В ПОРОГАХ НАШОГО ЛІЦЕЮ В ЛІГНИЦІ - І. Пещух

19 ЗАВИТАЛИ ДО НАС ВЕТЕРАНИ - А. Вєв'юрка

20 З ДОМАШНЬОЙ АПТЕЧКИ - Чуганя

21 ВИГНАНИЙ - Е. Стремєцкий

22 МАНДРІВКИ ЛЕМКІВЩИНОМ - А. Вєв'юрка

24 ІНФО ЗА ЛЕМ-ЧАСОМ - М. Гойсак

27 ЛЬВІВ МІСТО... - М. Гойсак

28 МИСТЕЦКА ПРАЦЯ ДМИТРА МАЙЧАКА

Од кінця квітня наши громади вшановують пам'ят про депортаційну акцію «Вісла» в ей сумни 70-и роковини. Літній номер часопису в великій мірі тіж є присвячений тим подіям. Зачали-зме од вшанувань краківських, співорганізатором яких било ОЛ, на наступних сторінках мова буде о центральних вшануваннях в Перемишлю і його лемківських аспектах, о наукових дискусіях в Антоничівці, встановліню таблиц на залізницях. Немоżliвим било би описати вшитки ініціативи і вшанування, адже за жертв акції «Вісла» служили панахиди в обох наших східних церквах на рідних землях і на заході – де живут лемки гнески. Читаче найдут в номері вибрани репортажи, коротки інформації в хроніці, натоміст головни вшанування, котри Об'єднання лемків планує провести під час Ювілейной 35 Лемківской ватри в Ждини, іщи перед нами.

ТЕКСТ **ВІКТОРІЯ ГОЙСАК**
ВАСИЛЬ ШЛЯНТА

На залізничних стаціях ОЛ поставило пропам'ятни таблиці

Об'єднання лемків ініціювало встановліня пропам'ятних таблиц, присвячених 70 річниці депортації в рамках акції «Вісла» на залізничних стаціях в Горлицях-Загорянах, Сяноці, Пшеворску, Новим Торзі і Освенцімі. В червци одбилося урочисте вшанування жертв акції «Вісла» при двох перших. 9 червця в Горлицях-Загорянах на залізничній стації, з котрой 70 років тому од 9 червця до 1 липця вивезено товарима потягами 11 тис. 329 осіб, зобралися представники лемківской громади, о. парох Горлиць Григорій Назар, і што вартат підкреслити, свідки – учасники тих трагічних подій, котри на стації Загоряни 70 років тому як мали діти били вштурени до потягів і везени деси в незнане – на захід. На урочистости голос забрали голова ОЛ Штефан Клапик і колишній довголітній голова Штефан Гладик, котри однесли до гісторичних подій, а тіж до наслідків ганебной акції «Вісла», яки наша громада одчуват до гнески. Барз прихильни промови вигосили представник РКР SA (Польска залізниця) Станіслав Абрам і шолтис села Загоряни Міхал Пирцьох.

Зобрани молитвом «Отче наш» і запаліньюм лампадок вшанували пам'ят жертв депортації. Потім свідкове Андрій Скрипак, Іван Пупчик, Іван Гибба, Петро Гойсак, Григорій Гладик поділилися споминами про вигнання. Можна жаліти, же ІНП (Інститут національної пам'яти) не приняв пропозиції Об'єднання лемків помістити на таблиці напис о депортації «...rdzennych mieszkańców Łemkowszczyzny» (усталіня змісту таблиц і інчих технічних справ з ІНП і інчими державними інституціями тривали од січня 2017, документація кореспонденції доступна на www.lemkounion.pl).

Стація Горлиці-Загоряни,
зліва: Штефан Гладик
і Міхал Пирцьох

Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 sierpnia 1990 r. w sprawie akcji „Wisła”

Zmiany społeczne i polityczne dokonujące się u nas i w sąsiednich krajach stawiają przed nami nowe wyzwania. Ze względu na obecność ludności ukraińskiej w Polsce szczególnego znaczenia nabiera wzajemne poznanie, zrozumienie i pojednanie Polaków i Ukraińców.

Różnie przeplatały się losy obu narodów w ciągu dziejów. Polacy i Ukraińcy nie tylko pracowali razem i żyli obok siebie jako sąsiedzi, ale również łączyli się często w tych samych rodzinach. Jednak obok zgodnego współżycia, wiele było wzajemnych krzywd i niechęci. Była nienawiść, a nawet przelana krew. Ta przeszłość obciąża nasze stosunki. Tę przeszłość trzeba przezwyciężyć.

Pragnąc pojednania dążymy do ukazania naszej trudnej historii w świetle prawdy. W szczególności wymaga to ujawnienia bolesnych wydarzeń, które zdarzały się w okresie powojennym w naszej wspólnej Ojczyźnie.

Jednym z nich była wojskowa akcja „Wisła”, którą na mocy uchwały Prezydium Rady Ministrów z dnia 24 kwietnia 1947 roku przeprowadzono w południowej i środkowo – wschodniej części Polski.

Komunistyczne władze przystępując do likwidacji oddziałów Ukraińskiej Powstańczej Armii dokonały wówczas przymusowych przesiedleń ludności w większości ukraińskiej. W ciągu trzech miesięcy wysiedlono z rodzinnych miejsc około 150 tysięcy osób, pozbawiając je majątku, siedzib i świątyń. Przez wiele lat uniemożliwiano im, a potem utrudniano powroty.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej potępia akcję „Wisła”, w której zastosowano – właściwą dla systemów totalitarnych – zasadę odpowiedzialności zbiorowej.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej dążyć będzie do tego, by naprawione zostały – na ile to możliwe – krzywdy powstałe w wyniku tej akcji.

*Marszałek Senatu
Andrzej Stelmachowski*

----- ● -----

В Сяноці урочистости одбилися 20 червця, присутни били заступник голови ОЛ Василь Шлянта, колишній довголітній голова Штефан Гладик, голова Сяніцького відділу Об'єднання українців у Польщі Марія Білас і ей заступни-

ця Маріанна Яра та численна громада. Символічним представником місцевої самоврядної адміністрації бив в імені бурмістра гміни і міста Загір'я Анджей Сівец. Зо словом про трагічні події, котри били 70 років тому до

зобраних звернулися Василь Шлянта і Марія Білас, а також Штефан Гладик. Зо стачії в Сяноці перший транспорт вирушив 29 квітня 1947 р., а до 1 липця з району Сянок депортувано на захід 47 тис. 562 особи. При таблиці запалено лампадки, а о. Б. Кішко (парох Мокрого) і о. М. Костецкий (парох Сянока) з участю присутних одправили панахиду за жертви акції «Вісла». Потім Софія і Ярослав Холявки показали місця на стачії Сянок і розповіли, в яких умовах они та вшитки виганяни змушени били чекати на потяг, як військо їх ладувало і вивозило в чужину.

Стачія Сянок,
зліва: о. Микола Костецкий
і о. Богдан Кішко

III Конгрес українців Польщі - оком лемка

В Перемишлі од 28.04.2017 до 01.05.2017 мав місце III Конгрес українців Польщі. Подія важлива з огляду на 70-ти роковини акції «Вісла».

Пам'ят про трагедію з 1947 року є підставом нашої ідентичности. Життя наших предків на закерзонських землях і їхня трагічна доля є складовим елементом нашої спільної громадської пам'яті. Жертв депортації і їх нащадків вшанувано в п'ятницю в Народним домі і в неділю під час літургій в українських храмах Перемишля. Учасники Конгресу пробували тіж найти відповіді на звідання про майбутнє. Як ми, меншина, можемо ся однайти в гнесьнім світі? Делегати і запрошені гості бесідували, медже іншими, про ставлення до українського минулого Бещад і Розточа, про тото, як вчити діти історії і традиції меншин, коли тих меншин на їх землях юж не є. Тоти і інши теми били барз интересуючи, але мене особливо зацікавили спітканя і дискусії, в яких можна било почути про Лемківщину і про самих лемків.

Субота – спогадів

В суботу вечером розпочалася бесіда з Анджейом Стасюком. Письменник, якого не треба представляти, єден з найбарже знаних сучасних польських літературних авторів, дописувач фейлетонів до “Тижодніка Повсшегно” і “Газети Виборчой”. Одразу сподобалося мі захопліня, з яким бесідує про Лемківщину. В його спогадах, жартах і описах можна било почути про землю якби з байки. Лемки і Лемківщина для нього то любов, і сентимент, і сміх. Подумав-єм собі, што давно не чув-єм так теплих слів про лемківські села і гори, хибаль останній раз як моя бабця бесідувала о своїм селі і хижі до мойой мами, але втовди бив-єм малим хлопцём... Стасюк бесідував барз довго і цікаві, люде били вдоволені і што хвиля хтоси ся сміяв, барз дуже люди хтіло звідатися го о штоси, чимси ся поділити. Він, поляк, бесідував про Лемківщину і про село, в котрим мешкат юж 30 років, як о своїй землі!!! Я, лемко, часто бесідую деяким людем,

што Лемківщина - то моя земля, але ніколи не мешкав-єм на ній довше, як 7 днів підряд!!! Яка є різниця між нами - між лемком, котрий про Лемківщину чув на Землях Одзисканих, а поляком, для котрого Лемківщина то на-правду близка земля? **Што би било, якби нас не виселили 70 років тому?**

Друга частина того вечера присвячена била фільмам про акцію «Вісла» і табір в Явожні. Презентувани тіж били зареєструвани на камеру спогади старих люди. Реєстрація зроблена відомим журналістом Романом Криком. Історії цікаві і показани без екзальтації. Повний зал Народного дому в Перемишлі і сміявся, і плакав. Мене зас зацікавили спогади лемків, а з-посеред них запам'ятав-єм єден, котрий може доповнити нашу меджелемківську сварню. Отже, пан Пацан, виселений хибаль зо Смереківця під Стшельці Краєньски повідав так: «... До 1947 рока ніхто з нас в селі не думав, ким ми є. Жили-зме як вшитки коло нас. Але коли поляки зробили мене в 47 році українцём і вивезли з рідной хижі, то я юж знам, ким я є. Я є українець...» І певно не барз тому пану ся подабат, што то зас гнески, головно поляки, бесідуєт нам, лемкам, што ми не повинни ся чути тими „злыми" українцями.

Неділя - офіційни привітання

Недільну офіційну частину розпочали барз гарним представліньом діти з перемиской Шашкевичівки. Пізнійше, разом з головою Об'єднання лемків Штефаном Клапиком могли-зме почути слова вітання від єпископів, політиків, могли-зме почути, што думат про меншини влада і опозиція. Цікаво зазвучало слово від українців Підляшя, котри не били вивожени в рамках акції «Вісла» (з північної частини). Пізнійше міцно зазвучало слово, сказане лемками. Голова ОЛ переслав вітання від лемків вшитким учасникам конгресу і попросив, штоби не ділити нас в офіційних документах на лемків і українців, бо ми єдна нація. Другим голосом од лемків били слова Софії Федіни - голови Світової федерації українських лемківських об'єднань, яка повіла, што в польській пресі і документах можна прочитати про виселіня українців і лемків, а як она має ся чути? Бо она є по мамі і вітцю лемкиня і по мамі і вітцю українка. Тоти виступи спіткалися з барз великими оплесками публики.

Понеділок - панель молодих

Лемківська молодь з Польщі міцно зазначила свою присутність, презентація зрихтована Анном Баняс і Григорієм Суханичем заіснувала під час дискусії і показала лемківську організацію як інституцію, котра має і план, і візію. Можливо, що найважливішим річом було єднак нав'язання співпраці і опрацювання її плану з представниками „Молодой Лемківщини” з Львова - молодіжної організації, яка займається збережиньом, досліджиньом і популяризаційом гісторії та культури Лемківщини. ОБ'єднує молодих люди з

лемківським походжиньом. «Не знам, чи можете собі уявити нашу тугу за Лемківщином, за нашим рідним крайом? – повідат Тарас з Львова, – І мусите знати што для нас велика радіст приїжджати ту...». Длятого тіж табір, який організуют вліті на землях Закарзоня носит назву «Вирій» (назва раю в українській міфології, осідок душ предків).

В очах молодих люди з України, яких діди били виселени з Лемківщини, можна було достережи особливе зацікавління захованьом лемків з Польщі. Певно думали, **ким би били, якби не акція «Вісла»?**

III Kongres Ukraińców w Polsce

UCHWAŁA w 70. rocznicę akcji „Wisła”

My, obywatele Rzeczypospolitej Polskiej narodowości ukraińskiej, delegaci Kongresu Ukraińców w Polsce, zebrani w Przemyślu w siedemdziesiątą rocznicę akcji „Wisła”, składamy hołd wszystkim ofiarom tej deportacji z 1947 roku. Czcimy pamięć pokoleń, które odeszły, a także wyrażamy słowa wdzięczności tym, którzy wbrew kilkudziesięciolętnym szykanom i represjom, zakazowi kultywowania tradycji narodowych i religijnych ze strony reżimu komunistycznego, wbrew działaniom władz PRL, uniemożliwiającym nam powrót na ziemie rodzinne oraz kultywowanie pamięci o miejscach, z których nasza społeczność została wypędzona – wytrwali przy własnej tożsamości narodowej, kulturowej i religijnej. Po siedemdziesięciu latach możemy z dumą podkreślić, że Ukraińcy w Polsce przetrwali jako społeczność zintegrowana i przekazująca dziedzictwo przodków następnym pokoleniom. Na ziemiach rodzinnych Łemkowszczyzny, Bojkowszczyzny, Nadsania, Chełmszczyzny i Podlasia oraz w nowych miejscach osiedlenia ochroniliśmy istniejące lub zbudowaliśmy nowe szkoły, cerkwie i ośrodki życia kulturalnego. Szczególnie owocne były dla nas lata wolnej Polski. Na-

sza społeczność włączyła się w nurt przemian posiadając własną reprezentację w Sejmie oraz samorządach wszystkich szczebli.

We wdzięcznej pamięci zachowujemy uchwałę Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 sierpnia 1990 roku, w której potępiono deportację. Pamiętamy o zrozumieniu i wsparciu, jakie otrzymywaliśmy od prezydentów Lecha Wałęsy, Aleksandra Kwaśniewskiego, Lecha Kaczyńskiego i Bronisława Komorowskiego. Doświadczaliśmy wsparcia od premierów i ministrów również dzięki powstaniu Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Szczególną pomoc otrzymywaliśmy od Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP, której twórcą i długoletnim przewodniczącym był Jacek Kuron – Przyjaciół naszej społeczności i Ukrainy. Z tym większym rozczarowaniem przyjmujemy odstąpienie od kontynuowania tej polityki przez obecne władze państwa polskiego. W tym roku – po raz pierwszy od 28 lat – rząd odmówił wsparcia dla przedsięwzięć związanych z organizacją obchodów akcji „Wisła”. Przedstawiciele władz usprawiedliwiają deportację, używając w tym celu argumentacji żywcem przeniesionej

z materiałów propagandowych państwa komunistycznego, które tę zbrodnię zaplanowało i zrealizowało. Stoi to w sprzeczności z europejską praktyką ochrony praw mniejszości narodowych i etnicznych przyjętą przez Rzeczpospolitą po 1989 roku.

Za prawnie niedopuszczalną uznajemy wypowiedź ministra spraw wewnętrznych i administracji z dnia 21 kwietnia bieżącego roku, który na forum Sejmu przypuścił atak na naszą społeczność, w tym personalnie na prezesa Związku Ukraińców w Polsce, Piotra Tymę.

Do Pani Premier Beaty Szydło zwracamy się z prośbą o wyciągnięcie konsekwencji wobec swojego ministra, bo w państwie demokratycznym, członku NATO i Unii Europejskiej, zwierzchnik policji winien dbać o bezpieczeństwo obywateli, a nie podburzać większość Polaków i podległe sobie służby przeciwko mniejszościom narodowym. Tym bardziej, że jego wystąpienie na forum parlamentu polskiego może być odbierane jako przyzwolenie na podobne działania władz lokalnych oraz pewnych środowisk politycznych i społecznych w Polsce. Budowana atmosfera konfliktu polsko-ukraińskiego powoduje, że nasza społeczność znowu czuje się zagrożona.

Kongres Ukraińców w Polsce kieruje słowa szczególnej wdzięczności do członków Honorowego Komitetu Społecznych Obchodów 70. Rocznicy Akcji „Wiśła” oraz pozostałych osób, które wsparły nas w tym trudnym momencie. Dziękujemy posłom i senatorom, deputowanym do

Parlamentu Europejskiego, liderom antykomunistycznej opozycji z czasów PRL za okazaną nam solidarność i obecność. Jesteśmy przekonani, że dzięki wspólnie podejmowanym wysiłkom dorobek minionych kilkudziesięciu lat w sprawie ochrony praw naszej społeczności i wszystkich mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, relacji polsko-ukraińskich i pojednania polsko-ukraińskiego zostanie zachowany i będzie rozwijany – dla dobra Polski, ojczyzny wszystkich jej obywateli, dobra relacji polsko-ukraińskich i całej Europy.

Kongres Ukraińców w Polsce szczególnie gorąco dziękuje Prezydentowi Światowego Kongresu Ukraińców Eugenowi Czolijowi za niezmiennie wsparcie i pomoc naszej społeczności, w tym w godnym zorganizowaniu i przeprowadzeniu obchodów siedemdziesiątej rocznicy akcji „Wiśła”. SKU, skupiający liczącą 20 mln osób diasporę ukraińską, która zamieszkuje 55 państw, z narastającym zaniepokojeniem obserwuje wzrost napięcia w relacjach polsko-ukraińskich. SKU na wszystkich dostępnych forach będzie działać na rzecz zmiany tej sytuacji, rozwoju dobrosąsiedzkich stosunków polsko-ukraińskich oraz pojednania naszych obydwu narodów. Kongres Ukraińców w Polsce przyjmuje zainteresowanie i wsparcie państwa ukraińskiego dla naszej społeczności. Ten fakt należy szczególnie podkreślić ze względu na prowadzoną od trzech lat walkę broniącą swej niepodległości Ukrainy.

Przemyśl, 30 kwietnia 2017 roku

Боднарка – Лігниця

– **ДУХОВЕ ЄДНАНЯ**

ТЕКСТ АННА БУКОВСКА

До братів із Бескидів

*Встаньте, браття із Бескидів,
В оборону людських прав,
Щоб могили наших дідів
Більш чужинець не топтав!*

*Повертаймося щасливо
Не для капу, не для мсти,
Піднімаймо наші ниви
І повалені хрести!*

*Лиш у праці для народу
Подолаєм горе й гніт,
Знов здобудемо свободу
І розквітне наш Бескид.
Піднімайтесь гордо, сміло
І покажем, хто ми єсть,
За святе народне діло,
За лемківську нашу честь!*

Того року одзначає 70 роковини акції «Вісла». Кожне село має свою історію, кожен з переселенців довго носив, а може і до гнеска носит біль в серці. Людей видерли за своїх хиж, гір і повезли на чужину, до хиж без виглядів и двери. Думали, же занедовго вернут. Боднарку виселяли 11 черця. Люде пам'ятают про тих, яки померли на чужині. В неділю 11 черця в лігницькій парафії наш парох о. д-р Мирослав Драпа-ла відслужив панахиду за мешканців села Боднарка. В імени боднарчан свічку понесла єдна з найстарших мешканок Боднарки - пані Теодора Поповчак. А коли пролунала «Вічная пам'ять» люде почули голос дзвону з Боднарки, який дзвонив, дзвонив, не смотрів на сивзи, котри котилися по лицях. Того самого дня о. Григорій Назар одправив панахиду в місци пам'яти в Боднарці (на цмонтері під хрестом). Било то символічне єднання і духове поверніня до рідного села. Вірш Василя Хомика вказує нам дорогу, яку треба підняти, жеби пам'ят про минуле не пропала.

Річниця акції «Вісла» в Лігниці

ТЕКСТ АДАМ ВЕВ'ЮРКА

У п'ятницю 28 квітня 2017 р. у лігницькому храмі вшанували жертв примусового виселення українців з етнічних земель, які перебували у складі Польщі. На початку о. Мирослав Драпала відслужив панахиду за жертви етнічної чистки, здійсненої у 1947 році. Опісля почалася молитовно-художня програма у виконанні дітей та молоді, підготовлена Софією Тимою при допомозі Ірини Буковської. Участь у молитві взяли люди, яких 70 років тому комуністичний режим примусово виселив з рідних земель та їх нащадки. Були сльози, усміх надії, що ми втримали своє рідне, а також таблиці сіл передовсім з Лемківщини, але також з інших регіонів, звідки нас депортовано.

На закінчення діти та молодь роздали людям мішечки зерна пшениці, як символ того, що далі треба сіяти в наших родинх почуття відповідальності за рідну церкву та рідну мову - цю материнську з різних етнічних українських регіонів Польщі, але і літературну, щоб мати почуття спільноти та зв'язку з традицією Київської Русі - України. Після цього складено квіти під таблицею біля Церкви, де я від імені ОЛ мав честь віддати пошану жертвам акції «Вісла».

Нашадки депортованих тримають таблички з назвами рідних сіл своїх дідів

ТЕКСТ СТЕПАН КРИНИЦЬКИЙ
Лемко з Крениці

До чого веде сепаратизм і національний інфантилізм?

[Продовження з попереднього номера]

Галицьке москвофільство швидко перекинулось на Лемківщину і буйно процвітало серед старорусинів. З огляду на переважаюче сільське і малописемне населення Бескидів, москвофіли зосередились на розбудові мережі кредитних спілок («Руська каса», «Руський рольничий союз»), читалень Товариства ім. М. Качковського.

Важливу роль в пропаганді москвофільства відігравали «попи» царської армії, які потрапили на Лемківщину під час першої світової війни та свої доморощені «просвітителі», пропагандисти єдності русинів і «русских». Одним із них був ярий москвофіл Д. Вислоцький (Гунянка), родом з Лабови. Він ще у 1914 р. заснував газету «Русская земля». Разом з читальнями москвофіли проповідували єдність русинів і «русских», відрубність русинів від українців і наvertsали людей в православ'я. Москвофільство протистояло не лише чужим

ідейним і культурним впливам, а й українському національному рухові, гальмуючи цим націєтворчий процес українських етнічних груп.

Розпад Австро-Угорської монархії у 1918-19 рр. прискорив процес самовизначення.

У Польщі в Галичині виникло аж 17 республік, зокрема гуцульські, закарпатські і лемківські. Національно-культурні прагнення населення східної Галичини, де москвофільство занепадо, вилилися в проголошення 1 листопада 1918 р. Західноукраїнської Народної Республіки. Яскравим проявом ототожнення русинів, зокрема Закарпаття, з українцями стала Самостійна Незалежна Гуцульська Республіка, проголошена 8 січня 1919 р. в Ясіні на чолі з президентом Степаном Ключураком. На урочистому засіданні Народної Ради ЗУНР в січні 1919 р. в Станіславові з нагоди злуки ЗУНР і УНР (Українська Народна Республіка зі столицею у Києві), С. Ключурак як голова

делегатії проголосив тверду волю «угорських українців» про бажання приєднатися до України.

8 травня 1919 р. з ініціативи А. Волошина шляхом об'єднання Ужгородської, Хустської та Пряшівської Народних Рад, була створена Перша Центральна Руська Народна Рада на Закарпатті. І хоч А. Волошин проголосив приєднання так званої Угорської Русі до новоствореної Чехословацької республіки, ЦРНР мала проукраїнський характер. 25 грудня 1919 р. Перша ЦРНР звернулася з закликом до населення з політичною програмою. Щоб підкреслити, що це звернення від керівництва Ради проукраїнського спрямування, документ підписано: «Перша Руська (а не московська) Народна Рада». У заклику, зокрема, йшлося про культурний розвиток автономії. «Неотмінно потребним є чим скорше розумно розвинути наш матерний подкарпатско-руський язик і культурний живот». («Документи свідчать ... (6-7) з архіву Миколи Мушинки», «Нове життя», 9/2012). Цю заяву було зроблено на основі висновку науковців Міністерства шкіл і національної освіти Чехословацької республіки, які однозначно стверджували, що закарпатські русини є гілкою українського народу і повинні користуватись галицьким варіантом української мови.

Не дрімали русини Лемківщини. Вже на третій день після проголошення ЗУНР з ініціативи о. Шпильки була створена Команецька Лемківська (Східнолемківська) республіка. У Вислоці Нижній були скликані збори представників навколишніх сіл, які ухвалили: «У такий вирішальний момент не можемо сидіти із складеними руками і чекати, що буде далі. Ми всі мусимо ділом долучитися до творення нашої держави, яку маємо боронити, бо поляки також проголосили свою республіку з претензіями на українські землі» (Ілля Чулик, «Трагедія Лемківщини у ХХ столітті», Львів 1997 р.). Було вирішено створити Національну Раду, народну озброєну міліцію, полагоджувати всі урядові і податкові справи, не визнаючи польської влади. Ця республіка мала виражений проукраїнський характер, тому польська влада її «задушила» за три місяці. Згадуваний нами москвофіл Д. Вислоцький (Гунянка) у 1918 р. був причетний до створення другої Лемківської (Західнолемківської) республіки у Фльоринці. Ця республіка мала орієнтацію на Велику Росію і протрималася більше року. Чому? Та тому, що, фактично, її діяльність посилювала протистояння між русинами, ослаблювала національне усвідомлення і була на руку полякам. Після розгрому «республіки» Гунянка утік від польського суду на Пряшівщину де, працюючи вчителем, продовжував пропагувати русинство. Ліквідація лемківських республік польським

військом зумовила антипольські настрої лемків, їх ідейне зближення з галичанами, збільшила прихильність русинів Карпатського регіону до української національної ідеї. Українські кола закладали філії Товариства «Просвіта». Її осідок у Львові 1932 р. відновив Лемківську комісію, що розпочала збір україномовної літератури, видавничу серію «Лемківська бібліотека»; через два роки у містах східної Лемківщини було вже 20 читалень «Просвіти». З 1934 р. у Львові виходить проукраїнський тижневик «Наш Лемко», у Сяноці засновано Музей «Лемківщина». У багатьох селах і містечках діють гуртки «Рідна школа», філії руханково-пожежного Товариства «Луг», «Союзу українок». Працював український актив і в господарській царині: галицьке агрономічне Товариство «Сільський господар», «Маслосоюз», курси «Народної торгівлі». І. Яремко в газеті «Новий час» (1935 р.) так описує процеси націєтворення в Бекидах: «... Лемківщина - одна з наших волостей, в якій пробудження національної свідомості прийшло найпізніше. До 1897 р. лемківські села майже не мали вчителів, ні державних шкіл; були лише (і то не всюди!) школи з дяко-вчителями. Щойно з початком двадцятого століття постають державні школи і приходять українські вчителі. Були це без сумніву дуже ідейні і повні ініціативи одиниці (Гусак, Проць, Трускавецький, Костів, Пилипчук, Гамбаль, Приймак і другі), яким Сандеччина завдячує дуже багато». По селах поставали читальні «Просвіти», кооперативи, організовувались кружки «Сільського Господаря», відділи «Взаємної помочі». Вчительство дійсно вело перед: поширюються часописи «Наш Лемко», «Народня Справа», «Неділя», «Новий Час», «Наш Прапор», «Дзвіночок», «Бескид», «Сільський Господар», «Український Пасічник», «Комар» і інші. Навколо читалень, кооперацій гуртувались жителі сіл, особливо молодь, які тягнулися до знань.

Прогресивні представники русинів - Котермак, єпископи Юліан Пелеш, Сембратович, Духнович, уся руська еліта відстоювала окремішність історії руського народу від поляків, мадярів та москалів, проповідували українство, протистояли москвофільству, яке посилено розвивалось після першої світової війни.

У гірських селах змагання за національний вибір проходили з перемінним успіхом. Такі села як Бонарівка, Злоцьке, Милик, Щавник, невеличка бідна Опарівка свідомо вибрали проукраїнські позиції, підтримували «Просвіту». У Ріпнику, де була одна з перших читалень Качковського, процвітало православ'я і «руссіє». У селах Явірки, Біла і Чорна Вода, що були в оточенні поляків, школи були відсутні. Ішла колонізація. «Дітиска не вміють нічого по-своєму: ані читати, ані писати... В Явір-

ках ц. р. вчителька забрала двадцять дітей на якусь «комунію» ... на цілий місяць! Вернулися звідам і «лем вшитко по-пільски». Вже і «па-цірки» свої забули. А тоті «філянти» (гранична сторожа), як нас намовляють!...

Що не обіцяють!...

Наскільки впливовим був цей «дух», можна собі уявити, розглядаючи фотографію з 1914? року, на якій зображені члени кружка-театру в Теличі, який діяв при читальні Качковського в 1914-18 рр.

Не дивлячись на те, що в Криничі читальня «Просвіта» була відкрита в кінці XIX ст. (о. Віктор Жегестовский, 20 серпня 1885 р.), після першої світової війни вона стала головним осередком «руського» «Лемко-Союзу» з видавництвом «Лемка». Русофіли Трохановський, Гнатишак, Сьокало, Дуркот проповідували «лемківську націю», православ'я, замість українських вчителів і читанок запровадили «лемковски» читанки з «лемківським язиком». «...Сянік...Давня княжа твердиня, осідок єпископів, став головним місцем боротьби кацапщини з українською стихією». (І. Яремко, По Лемківщині, «Новий час», вересень 1935 р.). Процес «українізації» русинів в Бескидах гальмувався всякими можливими і неможливими способами. Польська влада всіляко протистояла не тільки українському впливові на Лемківщині, але, діючи методами державно-національної і культурної політики, вона розпочала масштабну акцію асиміляції лемків, їх відторгнення від свого національного коріння та ліквідацію руської національної культури, церкви, шкільництва.

Щоб «розв'язати українське питання» і зменшити кількість русинів, санаційний уряд Польщі використовував австрійські закони, політичні і соціальні обмеження, підтримувалось москвофільство. На Холмщину і Підляшшя масово засилаються польські колоністи, створюються релігійні ордени. Обмежуються зв'язки із Львовом і великою Україною. Проводиться колонізація західноукраїнських земель, зокрема Волині. Протягом 1919–1920 рр. на Західній Україні було поселено майже 77,2 тис. осадників та цивільних колоністів, яким наділено понад 600 тис. га землі. Під видом наукових досліджень східних земель засновано Наукову комісію і її Лемківський відділ. Вивчаючи історію і культуру краю, комісія мала обґрунтувати його регіоналізм і право на колонізацію польськими осадниками. Комісія запропонувала, задля «збереження лемківської самобутності» й обмеження українського впливу, включити частину Лемківщини (Сяноцького і Кросненського повітів) до Краківського воєводства, сприяти полонофільським рухам, надавати всебічну підтримку священикам і вчителям з лемків і поляків (Серія «Історичні науки», випуск 22

/265, Львів).

Було скасовано українську мову у місцевому судочинстві, 1934 р. частину лемківських повітів приєднано до Краківської судової апеляції. З огляду на закон про особливий режим у прикордонній смузі, громадське життя місцевих громад поставлено під контроль поліції. Відкрились перші концентраційні табори, зокрема Береза Картуська та інші тюрми. У 1934 р. утворено Бюро у справах національностей при Раді міністрів Польщі, у ньому – Комітет у справах Лемківщини, до якого увійшли представники МВС, Міністерства оборони, куратори Краківського і Львівського освітніх округів.

Виходячи з того, що на місцеве населення і його українське спрямування мала великий вплив Греко-католицька церква, пропаговано ідею від'єднання частини лемківських парафій від Перемишльської єпархії. Декретом Конгрегації Східних Церков від 10 лютого 1934 р. засновано Апостольську Адміністрацію Лемківщини. Створення ААА можна розглядати не стільки церковною, скільки політичною акцією; як чинник політики полонізації і регіоналізації Лемківщини, її відокремлення від українського національного руху.

«Польские власти закрыли все церкви в учебных заведениях, госпиталях и тюрьмах... отняли от православных более 100 приходских церквей..., более десятка церквей вообще разрушили.» (Афанасій (Мартос) Епископ. Цит. газ. «Аспекти», 28.XP-3.I.2008).

Культурну полонізацію лемків здійснювало Товариство школи людowej, яке протистояло українському шкільництву. Закривались українські школи, українським учителям не давали працювати на Лемківщині, навчання велося лемківською говіркою, у новоукладеному «Лемківському букварі» подавались польські патріотичні тексти, обмежувалась культурна і просвітницька діяльність серед русинів-українців. Закривались філії «Просвіти», заборонялась українська періодика. Натомість підтримувались москвофільські партії (Руська селянська організація, Руська аграрна партія), товариства і видання («Лемко-Союз», тижневик «Лемко»). Ці акції, спрямовані, з одного боку, на етнічну ізоляцію і штучний сепаратизм Лемківщини, з іншого – її відірваність від Галичини та українського національного руху, перешкоджали формуванню української національної свідомості.

Так польському режимові «санації» за допомогою пацифікації та інших репресивних методів вдалося посилити розбрат і протистояння у національно-політичних взаємовідносинах, загальмувати еволюцію русинів в українську націю і методично проводити політику розбудови Польщі «від моря до моря». Це був перший етап нищення Лемківщини.

Per aspera ad astra

Молодь в сучасним світі має різни заінтересування. Хтоси любить музику, хтоси здобиват гори. Часом заінтересування сут барз поважни, вимагають дуже праці і заангажування, але провадять до великих осягнінь. І потім ся оказує, же хтоси, кого ніби так добрі знаме, нас несподівані задивит.

Так било і в припадку Наталії Шуті, тогорічної випускниці І Загальноосвітнього ліцею ім. М. Кромера в Горлицях. Наталія здобила титул лавреата XIX Загальнопольской правничой олімпіади. Олімпіада мала кілька етапів: шкільний, окружний і центральний, котрий ся одбив в Остроленці 1 квітня. Обсяг матеріалу, який треба било опрацювати бив широким: право конституційне, цивільне, елементи соціології, міжнародних відносин, політології. Наталія дісталася до етапу центрального, на котрим комісія (бив то етап усний) барз високо пунктувала ей виповід. Не барз собі уявлялам Наталю на сали розправ в ролі, наприклад, прокурора, бо на штоден то делікатна, скромна і мила дівчина. Правом інтересуєся од давна, юж од 6 кл. початкової школи поважні думала о кар'єрі юриста, а остатні успіхи лем барже упевнили ей в тім виборі. Признає, што приготування до такого конкурсу – то нелегка справа і зайняло немало часу, але, як бесідує, не било примусом, бо виникало з ей заінтересувань. Хибаль най-

ТЕКСТ ВІКТОРІЯ ГОЙСАК

барже фасцинує ей право конституційне, але тіж цивільне і кримінальне. Каждє має штоси в собі.

Наталія юж вибрала напрямок майбутніх студіїв - буде то право на Ягеллоньским університеті. Повідат, же то ей давня мрія. Перемога в так важній олімпіаді дає право вступу на вибраний през ню факультет з найвишжом пунктаційом. Тож мрія ся сповнит.

Крім науки, Наталія є барз активна в суспільно-культурним житю лемківской громади Горлиц: од років помагат при сцені Лемківской ватри в Ждині, є конферансьєрком, провадила не раз програм Вільхивецкого кермешу, бере участ в занятях рідної мови, в спітканях на Антоничівці, співат в ансамблю «Ручай», грає на гуслях... Хибаль треба бити барз зорганізуванім, жеби погодити тівко обов'язків? Наталія скромні одповідат, што на ей думку, чим більше людина має вільного часу, тим легше ей його марнувати. А коли єст дуже річи до зробліня, то час ся шанує. «Што до суспільной активності, - бесідує Наталія, - чую ся лемкиньюм, хочу штоси робити, бити активном, виникат то з натуральной потреби серця».

19 червня Наталія одобрала почесний диплом і нагороду од горлицкого Старости за свої успіхи. Редакція гратулює Наталії таких поважних перемог і жичит нових, а тіж цікавого і плідного навчання на вишших студіях. Добри юристи можут ся лемкам барз придати!

— — — — — ● — — — — —

З нагоди 85-ліття
складаємо найщиріші побажання

пані Теклі Шафран

(з дому Ковальської), уродженки Полян (пов. Новий Санч), багатолітньої вчительки, суспільно-культурної діячки, засновниці і керівника ансамблю «Іскорки», який діяв в 70-роках на Лемківщині.

Бажаємо Ювіляріці міцного здоров'я!
Нехай рідні зелені схили лемківських Карпат кожен
Ваш день сповнюють посмішкою й життєрадістю.
Божих ласк на Многії літа!

Редакція Ватри Головна права ОЛ

ДЕН ДІТИНИ на Західних землях

В тім році одбилася друга едиція Дня Дітини на Західних землях. Четвертого червня гурток Об'єднання лемків організував таку зустріч. Одвідило нас в тім році праві 50 діти з родичами. Діти не лем пекли ковбаски, але тіж сами робили музични інструменти, малювали каміня, грали в пилку та співали. Спільне співання - то биля головна ідея спітканя. Діти, котри ходят на проби «Чижики» могли показати, чого ся навчили. Для родичів то тіж бив приємний ден, бо могли ся спіткати зо своїма знаємима з часів школи і студій, мило одпочати в лемківскім товаристві, як тіж свої мали потіхи зазнайти з рідном громадом. Маме велику надію, што за рік одбудеся третя едиція Дня Дітини, а діти прибуде іщи більше. Організатори щиро дякують греко-католицькій парафії у Вроцлаві за велику поміч при підготовці, а тіж родичам за прихильність і припроваджия діти.

А що чути на Антоничівці

ТЕКСТ НАТАЛІЯ ГЛАДИК

«Соціальні медіа як єдна з форм культивування традиції

медже молодима лемками»

2 квітня 2017 р. в Центрі культури ім. Б. І. Антонича мали-зме можливість почути і відіти опрацювану през Анну Баняс презентацію на вижче вказану тему. Прелегентка є докторантком Педагогічного університету в Кракові і в своїх наукових дослідженнях часто звертатся до справ культури, історії декотрих лемківських сел чи сучасних процесів і технологій в культивуваню традицій наших предків. Поставлена през А. Баняс теза, же соціальні медіа сут формом культивування традиції медже молодима лемками доводит того, же, чи ся нам тото подабат, чи ні, жиєме в світі, який улігат глобалізації, а разом з тим змінятся форма дальшого плекання нашої культури. Тото, што колиси било намацяльне для нас, в нашій традиції тепер приймає форму віртуальну, что не значит, же не має на нас впливу.

Прелегентка Анна Баняс

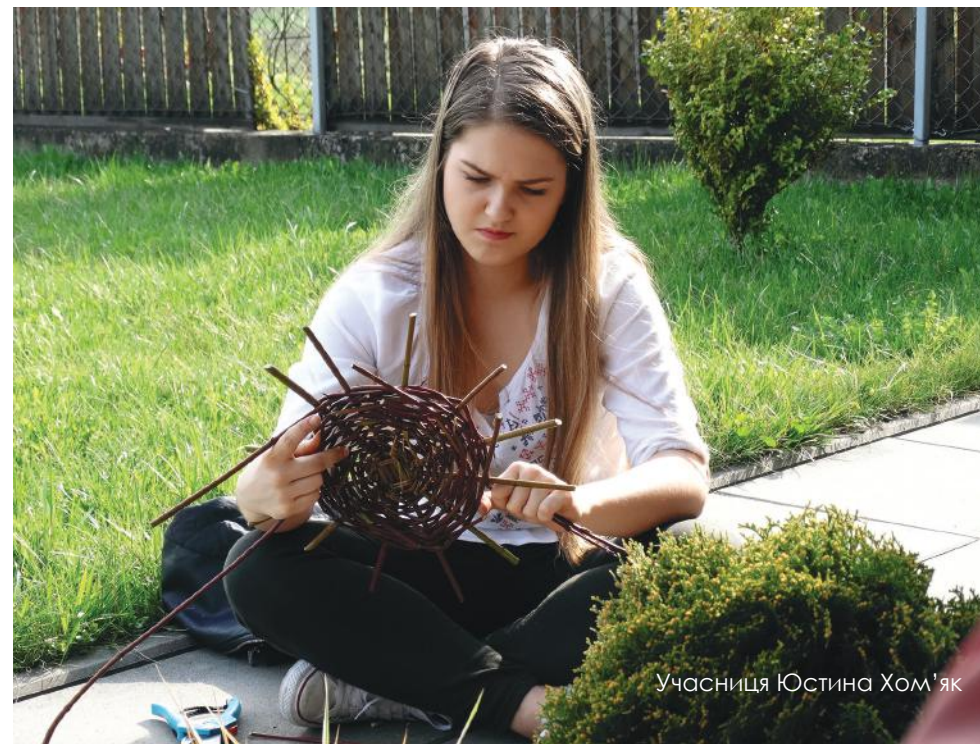
ЛЕМКО Fashion є постійном подійом в Антоничівці, адресуваном головні до молодих дівчат і їх мам. И пак 28 квітня 2017 р. зишли-зме ся зас, жеби власноручні зрихтувати си кульчики. Прикраси робили-зме традиційном кривульковом техніком з малих кольорових пацюрків - кораликів. Учаснички мали до вибору два взори и сами децидували, што и в яких кольорах хочут робити. Хто не встиг зробити кульчиків на варштатах, за інструкційом ведучой кінчив си дома. Пізрийте, як било и што вдалося нам зробити. Най ся вам парадні носит и запрашаєме зас в наступнім році.

«Пам'ят об'єднує нас вшитких. Депортаційна акція «Вісла»: суть и масштаби проблеми на Лемківщині»

«Як зробити кошик на Великден»

Другий юж раз - 9 квітня 2017 р. - в ЦК Антонича мали місце варштати плетіння кошиків з лозини. Своїх сил в тім ремеслі міг спрібувати каждый охочий и зрихтувати собі кошик на святочну паску.

Учасниця Юстина Хом'як

Варштати тривали блиско трьох годин, зрихтувана лозина маліла, творячи наступні кошики, до часу аж каждый учасник вернув си дохиж з власноручні сплетеном, невеликом святочном луб'янком. Вартат згадати, же в селі Лося праві в кожній хижі газдове плели кошики. А ми плели-зме наши з лосяньскої лозини!

Щиро запрашаєме,

приходте, двери Антоничівки сут широко отворени для вас!

Зазерайте на нашу інтернетову сторінку, там найдете інформації про наступні події на Антоничівці та фото-реляції з минулих:

www.lemkounion.republika.pl

28 квітня 2017 р. в цілій Польщі розпочалися обходи 70-й річниці депортаційної акції «Вісла». Тота трагічна подія на все змінила нашу пришілість як громади. Вшанування мали ріжний характер, били и будут організувати суспільно або през організації. В нас 2 червня 2017 р. в Центр культури ім. Богдана-Ігоря Антонича мав місце історичний панель за участі (зліва на верхній фотографії):

проф. Володимира Мокрого – Ягеллонський університет;
проф. Богдана Гальчака — Зеленогірський університет;
проф. Ярослава Сирника - Вроцлавський університет, Регіональне бюро гісторичних аналіз ІНП;
проф. Яна Пісулінського – Ряшівський університет.

Модерації панелью піднявся Богдан Гук.

Панелісти відповідали на 3 основні звідання:

1. Акція «Вісла» - то акція етнічна Республіки Польщі чи операція військова Війська польского?
2. Які втрати понесли лемки, Лемківщина, поляки, Польська держава, Україна (и инчи) внаслідок депортації?
3. Де и як існує гнеска акція «Вісла» - в пам'яті про зраний нарід, в почутю громадянської кривди чи іщи в чимсим?

Окремі звідання до наших гости задавала публіка. Каждый міг ся поділити своїм знаньом, гісторіюм своей родини и рефлексіюм як на форум, так и в кулуарах.

Жертвам акції «Вісла»

Адам Вев'юрка і учні вшановують жертви акції «Вісла» під пропам'ятном дошком

В неділю 2 квітня в Комплексі шкіл № 4 ім. Б.І.Антонича в Лігницьці вшановано 70-ту річницю акції «Вісла» та пам'ят про нашого поета Тараса Шевченка. Медже

запрошенима гістми били: вроцлавско-гданський владика Греко-католицької церкви Володимир Юшак, консул України з Кракова Олег Мандюк з женом, о. Богдан Огородник з Любіна і війт Громадки Дарій Павлищи. На початку вшитки зишли під таблицю, присвячену вигнанням в акції «Вісла». Виступили з промовом владика, консул, голова гуртка Об'єднання українців у Польщі в Лігницьці Юрій Павлищи, я в імені Об'єднання лемків і війт Громадки. Потім віддано честь жертвам акції «Вісла» зложиням квітів і запалінням свічки пам'яти. Квіти тіж принесла молодь з нашої школи, а вшитко тото провадив голова відділу ОУП Богдан Пецушок.

Сцена з виступу учнів школи

ТЕКСТ ГРИГОРІЙ ТРОХАНІВСЬКИЙ

Дакус о лемках з Тшцянки

То била перша така подія в Тшцянци. Николи не било такой виставки і концерту, де би можна било почути лемківски пісні і бесіду. «Я є барз задоволений», - так повів Богдан Шаршонь, народжений в Тшцянци, родом з Новівси біля Криниці.

Подібних слів можна било почути веце. Подія напавду била виняткова. 12 травня в Музею наднотецької землі в Тшцянци одбилася виставка: „Sen o domu utraconym, czyli o kulturze Łemków“, в часі якої згадано тіж 70 роковини акції «Вісла». В 1947р. до Тшцянки прибуло з наказу комуністичної влади 6 транспортів. Виселено разом 1437 люди з повітів новосанчівського, горлицького, ясельського і бжозовського. На виставку пришло біля 100 осіб з Тшцянки та околици. Певно могло бити веце! Володимир Гбур, мешканець Тшцянки, родом з Гладисова повів: «Добрі, што вкінці по тильо роках така подія одбиватся в тому місті, хоч певно не вшитки пришли, бо частина ищи боїтсь признати, што они лемки».

Сама виставка била получена з доповідями, концертом лемківських пісень, спогадами люди про вигнання та презентаційом експонатів з приватних колекцій та різних музеїв з Польщі. Виставку

відкрыла директор Музею в Тшцянци Єлісавета Вісьницька. Першу доповідь виголосив др Мирослав Пецух – працівник Етнографічного музею з Гожова, а тіж член Об'єднання лемків. Розповів він про історію Лемківщини, про походження лемків, формування національної свідомости, про тото, чим займалися лемки в горах та про однаходження себе в нових обставинах по вигнанню.

З хлібом Маріанна Балцерецька

Потім з концертом лемківських пісень виступив ансамбль „Барвінок” зо Сьвідвіна. Ансамбль провадит лемкиня Маріанна Балцерек, родом з Дальової. Цікаве, што співають в ним сами поляки, крім згаданої пані Балцерек. Співають єднак так, што ніхто не одчув мовної різниці. Ансамбль виконав 9 пісень, а на закінчіння виступу пані Маріанна розповіла про весільний обряд лемків. Дуже присутніх в залі співало пісні, яки розвеселявали та

пригадували минуле, яке юж не верне.

Другу доповідь, про віроісповідання Лемківщини, виголосив о. др Аркадій Троханівський, парох греко-католицької парафії в Валчі, співорганізатор вистави. Доповідач розповів про процес приналежности Лемківщини до східного християнства. Тота земля од самого початку знаходилася під впливом візантійського християнства. Дальше звернув увагу на часи Берестейської унії, 20-ти, 30-ти роки ХХ ст. Наконець розповів про створіння Апостольської Адміністрації Лемківщини та час депортації, яке принесло релігійну асиміляцію частині лемків. Найперше лемки били східними християнами, а тепер дуже належит до римо-католицького костела. Затратили зв'язок з коріннями. Розповів тіж про релігійну відмінність східної Церкви. Запросив вшитких до відзначення 70-тих роковин акції «Вісла» на Лемківщині на Святий Горі Явір 21 липня.

Потім присутні могли оглянути експонати з музеїв з Пили, Гожова, Лодзі, а тіж з греко-католицької парафії з Валча. Свою експозицію представив тіж Христофор Бибель з Маломиць біля Шпротави. Вистава била доповнена спогадами мами Петра Сиротяка (Гладишів), Володимира Шкирпана (Панкна), Єлисавети Василик (Вірхня) та Антоніни Адамчик (Новиця).

Історик, працівник музею Анджей Понятовскі ствердив, што барз мало маме інформації про лемків з долини Нотеці. Забито про люди, виселених в 1947 р. до Тшчянки та околиць. В архіві Музею знаходиться лем короткий спогад про етнографічну виставку про лемків з 1986 р., де показано лемківський одяг. В 2012 р. вишла книжка: „Pamięć smaku mieszkańców Trzcianki i okolic”, в якій представлено лемківски страви. Звернувся до вшитких з проханням про доповніня спогадів, про їх архівізацію,

штоби зібрати інформацію про вигнаних лемків до Тшчянки.

Добрі, што така подія відбулася в Тшчянці завдяки старанням Музею наднотецької землі і о. А. Троханівського. Не є там лемківської організації, але кільканадцять родин належит до греко-католицької парафії в Валчі. Тшчянецка спільнота є невелика. Шкода, што так дуже люди пропало. То така забита частина лемків з операції «Вісла», а такі заходи - то нагода до спільної зустрічі, можливости однайти себе.

Іван Копча зо Страдуня біля Тшчянки повів, што то бив добрий вечер, де можна било послушати цікави оповідання про минуле і теперішнє Лемківщини. Направду так било. Таке спіткання то нагода розповісти про минуле, але тіж і повісти, чим гнески живуть і цікавляться лемки в інших регіонах, де били виселени. Можна довести, што Лемківщина, яка хоч гнески є інша, жиє своїм життям і не мусит бити лем країном спогадів. На прикладі лемків з Тшчянки видно, як операція «Вісла» допровадила до асиміляції. То є велике зло, што позбавлено люди своей ідентичности. Однак їй підтримування, в великій мірі, залежит од нас самих. Лемки з Тшчянки, не забивайте своїх коренів. Про тото треба все пам'ятати.

(в статті використано матеріали з веб-сайту: cerkiew.net.pl і trzcianka.pl)

В порогах нашого ліцею в Лігниці

Діяльність батьківського комітету при IV Загальноосвітньому ліцеї в Лігниці у 1974-1984 рр.

(частина 10)

Члени батьківського комітету співпрацювали і жили життям школи у всіх діях. Зокрема, організували свято з нагоди Дня вчителя, допомагали при організації Стоднівок, а під час випускних іспитів (матури) приготували пляшки з водою і канапки для учнів, часто допомагали в інших потребах школи. Організовували танцювальні заходи для наших людей, щоб заробити якісь гроші для шкільних гуртків художньої самодіяльності — купівля строїв, кошти поїздок учнів з концертами у села, де жили наші виселенці тощо та на поміч деяким бідним учням.

Після довгих старань нашу школу було перенесено з вулиці Хойновської, 98 до приміщення в будинку на площі А. Завадського, 7а (зараз Пляц Кляшторний, де міститься I Загальноосвітній ліцей). З часом кураторія мала намір приєднати нашу школу до I польського ліцею. З цим не погодилась дирекція нашої школи та батьківській комітет. Вони виступили з гострим протестом проти планів об'єднання наших шкіл, завдяки чому наша школа надалі залишилась окремою одиницею. Коли у вересні 1977 р. надішла звістка, що Відділ освіти і виховання у Лігниці хоче звільнити з посади довголітнього директора нашої школи Ірину Снігур, а призначити Яна Бекаса — батьківський комітет зараз же письмово звернувся до Міністерства освіти і виховання з проханням залишити директором Ірину Снігур, яка, на відміну від Яна Бекаса, знає проблеми української меншини в Польщі. Батьківський комітет вислав також лист з проханням про допомогу до Головного правління УСКТ у Варшаві. Однак, не зважаючи на це, на початку жовтня 1977 р. Відділ освіти у Лігниці призначив Яна Бекаса директором школи. У жовтні 1981 р. батьківський комітет вислав лист до Головного правління УСКТ з проханням про докладення зусиль, щоб в нашому ліцеї велося навчання історії України. Протягом цих 10 літ члени батьківського комітету дуже сильно зв'язалися з життям нашої школи і часто згадують роки, пережиті спільно з IV ліцеєм.

ТЕКСТ ІВАН ПЕЦУХ

довголітній голова батьківського комітету

Випусники 1984 р., клас Анни Стеблін-Камінської:

Артимович Софія, Блазько Стефан, Демай Дорота, Должицкий Володимир, Дрозд Роман, Думка Зенона, Фецюх Христина, Ференц Андрій, Гарасим Мирослав, Грицик Наталія, Гук Богдан, Кофта Мирослава, Косовський Петро, Котовський Іван, Куземчак Ольга, Лешко Тереза, Лашин Богдан, Лукашик Аліція, Мартиняк Марія, Налєпа Петро, Пецух Ольга, Прядка Ірина, Стех Марія, Сидорів Дарія, Шмілик Катерина, Ткачик Данута, Тима Зенон, Труш Марія, Вуйцік Беата, Заброварний Андрій.

Випусники 1985 р., клас Івана Співака:

Чарна Анна, Данилець Надія, Дуда Іванна, Фещук Марта, Габорек Єва, Гіза Аркадій, Гибей Богуслава, Гринів Єва, Ющак Марія, Керкош Марко, Кореніцька Емілія, Леськів Ярослав, Леськів Мирослава, Лашин Андрій, Малиняк Іванка, Мазур Анна, Наконечна Мирослава, Нісевич Єва, Оринчак Марія, Платош Тереза, Полянський Андрій, Пилипець Анна, Рабко Галина, Ревакович Анна, Шахмат Софія, Тима Петро, Зендран Ольга.

Випусники 1986 р., клас Олени Калитки:

Біндас Марія, Боднар Владислав, Бздель Ярослав, Чарна Ірина, Двудіт Стефанія, Ференц Іван, Грицько Ольга, Гарасим Марія, Горнятко Ольга, Гринів Данута, Ковалик Іван, Кірда Богдан, Кушель Мирослава, Морох Богуслава, Назарович Лариса, Олеярчик Богдан, Онишканич Дарій, Підлипчак Анна, Рокош Марія, Салей Лідія, Спольська Ірина, Старинський Юрій, Шафран Богдан, Туцька Зеновія, Тиховська Анна, Угрин Ірина, Залітча Юлія.

(далі буде)

Завитали до нас ветерани війни на сході України

28 березня в нашій школі в Лігниці на запрошення гуртків ОЛ, ОУП і дирекції школи гостили наши хлопці з Кривого Рога - герої з АТО. Поранені вертали до здоров'я в Леонду Здрою (Нижньосілезьке воєв.), де при допомозі Уряду Маршалковського на два тижні вислала їх Україна.

На стрічі була дискусія про війну на сході України, а так насправду - жива лекція історії і патріотизму. Вояки оповідали о щоденним життю на фронті, відповідали на звідання присутніх. Кус ем оповів ім о нашій історії в Польщі, про акцію «Вісла» і што цікаве - навет російськомовни знали про тоту нашу трагедію. Серед хлопців бив 21-літній лемко, рід якого походить з-під Криниці. Потім бив спільний обід, вручив-ем нашим гостям різни номери «Ватри», щоб кус веце про нас ся довідали та мали што читати на лікуваню.

Хлопці, здоров'я барз дуже!

набір - НАБІР - набір

Триває набір
до І класу ліцею

профілі: біологічно-хімічний, природничий, політехнічний, екологічний; є можливість реалізації індивідуальної навчальної стежки (такої можливості не надають великі школи!).

Більше інформації на сторінці школи:
www.zso4legnica.pl

Сердечно запрошуємо!

Од пару років ОЛ при співпраці з нашом школом з Лігниці організувало **виїзди молоді на Лемківщину**, щоб порадкувати цмінтері. Організатори хтіли однавляти зв'язки наступних поколінь, народжених на Заході, з земльом предків. Барз красні било чути, як молодь, коли вертала на захід в бусі, вживала свою рідну мову та співала пісні тоти сами, як їх предки колиси гин в горах. **Того року ОЛ перенесло проєкт з Лемківщини на Західни Землі** з причини ограничених коштів. Учні гімназії і ліцею відвідали парохії і цмінтері

в Зимній Воді, Заменіцах, Модлі, на могилах засвітили свічки. Не забивайме, што роковини акції «Вісла» лучатся з 70-літтям нашого життя на вигнаню. О тим свідчат найліпше наши могили на заході од 1947 року, а гнеска збудувани церкви і місця, де вчатся по-свому наступни покоління вигнанців. Власні тотя проба ратування життя з Лемківщини створила наш гнесній світ на заході. Што правда, він є чужий, але рік за роком менше чужий для наступних поколінь. Красом є, што цілий час **істніє живий зв'язок нас, вигнанців, з рідном земльом.**

Докучливи комари

ТЕКСТ чуГаня

В кінці літо, на двори вже сонця і тепліше. Тота пора року в'яжеся найчастіше з одпочинком над водом або в горах. На жаль, є тиж друга сторона літнього медалю – докучливи комари, пчоли ци інче літаюче, яке не дає нам спокою тай часто знеохочує до активного одпочинку на природі. Жебы не резигнувати зо свіжого повітря запропоную вам гнески пару специфіків, котры повидны помочи.

Нашы бабы добри знали, же рослины виділяють запах, котрого деякы овады не люблять. Часто в загорідках садили м'яту, чабрик (tymianek), крокіз (nagietek), а пізніше тіж лавенду, чомбер, розмарин, мелісу ци базилю. Виберте сой рослины, посадте в єдній доничці тай тримайте їх близко вікна на балконі або парапеті. Товды жаден непрошений гіст не повиден влетіти до хыж. Подібні одстрашат запах пеляргонії ци навет помідорів. Можете сой розтерти в руках пару листочків і посмарувати скору. Можна тиж купити нп. г аптиці або в зілярні олійкы етеричны тай покропити нима вахы. Справдженима олійками на інсекты сут: геранієм (Pelargonium graveolens flower), цитронелю (Cymbopogon winterianus), трава цитринона (Lemongrass oil), евкалиптус цитриновий (Eucalyptus citriodora), розмарин (Rosemary oil), лавенда (Lavandula angustifolia), м'ята (Peppermint oil), чайне дерево (Melaleuca alternifolia) цедр (Cedrus deodara) або гвоздик (Clove leaf oil) ци лімонка/цитрина.

Остатньом мойом пропозиціом є спрей, до котрого потрибувати будете:

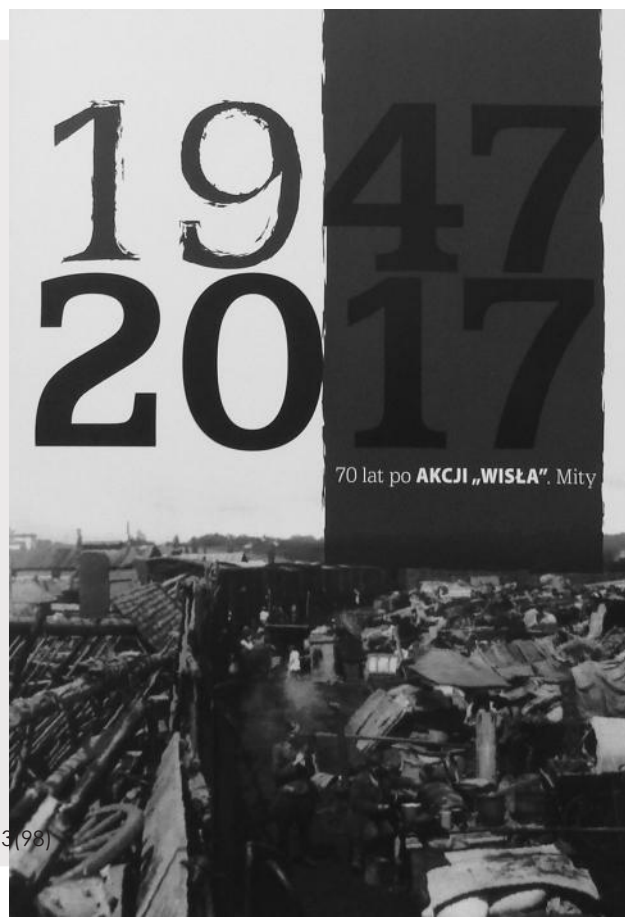
- 40 крапли олійку етеричного з геранієм
- 35 крапли олійку етеричного з цитронелю
- 30 крапли олійку етеричного з евкалиптуса цитринового
- можна по 20 крапли олійку етеричного з м'яти та лавенди
- 5-10 мл гліцерини (для ліпшого розпушчя тай змішаня ся олійків)

- оцет ябковий 6% або спіритусовий 10% (в оригінальній рецептурі використана была гев палюнка або міцніший алкоголь 70%, але оцтовий замітник тиж справджатся барз добри, прото лишам Вам до выбору)
- вода або вода м'ятова (25 листочків м'яти гмити, вложити до мисочки і залати 1 шклянком віцту/палюнки, доляти до того пів шклянкы кропу тай зачекати аж остине. На конец шытко перецідити).

Як прирыхтувати спрей?

До фляшочки 100 мл з атомізером наляти 50 мл воды/воды м'ятовой, додати олійкы тай гліцерину і доповнити віцтом/палюнком. Перед кождым застосуваням міцно потрясти. Стосувати што 2-3 години. Я таким спреєм псікам фіранкы ци заслоны а и вахы. Можете додати до того тіж олійкы, котры вимініла-єм на вступі. Шытко залежит од вас. Комарів в мене маленько то тяжко перетестувати, але по стосованю того спрею нич мі не літат по хыжи і гарді пахне.

Доброй забави!

Вигнаний

В спогадах опишу коротко мої

пережитя в моїм рідним селі

на зеленій Лемківщині з років 1930-1939, пізні-

ше час окупації німецької і радянської,

а од 1947 року акцію «Вісла» - вигнання на за-

хідні землі, початки там життя м.ін. з новими не

нашими сусідами, як вчив-єм ся заводу і мою

щоденну працю аж до емеритури.

Почну ким я є.

Я, Еміліян Стремецький, народжени 2 лютого 1927 р. в Новій Веси — в нас гадалі Новівси, гміні Лабова, повіту Новій Санч в родині Константо і Луції Собчик. Визнання греко-католицького, народовости української — колісі як русин або руснак. Мій дідо Аксентій Стремецький бив женатий з Розалієм з дому Печік, яка била з походжия чешком, родом з Орави. Малі осмеро діти: Цецилію, Віхту, Мільку, Теодозію, Юлька, Константина, Петра і Наталію, тих двоє вмерло скоро. Для найстаршої дівки дідо Аксентій дав фолюш, варштати тоти кручени билі водом. Вшитки діти мого діда малі дар до ремісла. Цецилія вишла за муж два рази. З другим мужом мала п'ятеро діти.

Roman Drozd, Piotr Tyma, 1947-2017. 70 lat po Akcji „Wisła”. Miły, Warszawa 2017.

Автори брошури стверджаят во вступі, што, хоц про акцію «Вісла» написано і видано в Польщі немало книжок, досліджия науковців не сут, на жаль, широко знани в польским суспільстві і не складаються на загальні історичні знання. Надалі функціонуют міти, зв'язани з акцією «Вісла». Автори налічили таких мітів 11 і на сторінках свого видання послідовно їх простуют. Серед них, наприклад, міт о тім, же причиною акції «Вісла» била діяльність УПА, яка загорожала територіальній інтегральности Польщі, чи, же під час депортації не било жертв, або напр., же акція «Вісла» означала для українців цивілізаційний скок (вг)

Зо спогадів Еміліяна Стремецького

Жилі з доходів мліна і фолюша. Малі ціж пасіку пщів. Юлька вишла за муж за Міхала Чупака, в них бив тартак і млін на воду. Малі 3 синів: Мілька, Івана і Василя. Віхта і Мілька виїхали до Америкі. Каждая з них мала машину до шиця. Вони добрі шили одяг, вишивали і робілі горсети. Все малі дуже роботи, люде приходили до них з далеких сіл. Бив то для них додатковий заробок по газдівці.

Малі крас голоси, сьпівали в церковним хорі. Мій отец Константи, син Аксентія бив ціж добрим фахівцем. Навчився од свого няня майстеркувати і колодійства. Разом по селах будували хижи і робілі вози. Оженився з Собчиком дівком Луційом, малі шестеро діти: Василя, Івана, Олю, Аксентія, Юліяна і Еміля. Мама гмерла в 1938 р., колі мав-єм 11 років. Причиною смерти била пребудова печів. Била осінь, несподівано пришли морози. Мама престудилася і достала запаліня плуц. Отец не послав по лікаря, бо не било пінязів, а корову продати било шкода. Вислано мене з хижи по воду до криниці — зьрудла, яка текла з-під каплички мойой тети Теодозії Пласконь. Вода тотя ніколі не замерзала. Колі єм тоту зимну воду принюс, мама ей скоро випила, а мала сильну горячку. Хворота скоро поступала, дошло до запаліня оплущной і по 3 місяцях мама вмерла.

Данько Собчик зо страни мамі мав з женом 3 дівки: Ганку, Орину і Луцію — мою маму. Цілу свою газдівку 10 гектарів поля, 3 гектари ліса і забудову переписав моїй мамі, котра мала з того сплатити свої 2 сестри.

Моє село Новес било при ріці Камениця, котра тече до Дунайця в Новим Санчи при дорозі з Криниці до Нового Санча. До II світової війни в Новівси мешкало 1250 люди, в тим 2 родини польски — 11 осіб. Єдна то родина гайового Слабого, котрий пильнував лісів грабйого Стадніцкого, друга - дрожника Пельки, котрий направляв дороги. Билі ціж родини жидівски. Ясько глухонімий, котрий мешкав сам. Він бив добрим шевцьом, робив і направляв бути. Другий - Мосько скупывав молоко і яйця. Завозив їх до Криниці, де продавав в пенсійнатах курацюши. Мав з женом єдну дівку Гелену. Третій жид Шая бив богатим гандляром. Скупывав дерево, котре тав на дошки в тартаках водних в нашим селі і возів на продаж до Криниці, котра цілий час ся розбудувувала. Мав 3 дівки.

(бесідом Новівси переложив Адам Вев'юрка)
(далі буде)

 ТЕКСТ АДАМ ВСВ'ЮРКА

Подме **До Береста!**

Приходить весна, довши дни, будится природа до життя. Люде тіж сут весели, активни та задумують, што тот рік принесе? Який буде? Колиси на весну - в квітні, коли зима одходила - наши предки в горах думали, як зачати ярування.

На весну на Лемківщині будится тіж туристика: люде частіше ходят по горах, оглядають цікави туристични місця. А наши люде в горах глядають іщи слідів по своїх предках, котрих в 1947 р. вигнано з рідной хижі. Кульмінаційом тих наших «відвідин» є переважні Лемківска ватра в Ждини, де вшитки, кому туга за рідним, можут ся зийти. Штоб Вас зацікавити тима мандрівками, хочу коротко вказати село Берест.

Назва села взялася од назви дерева берест, знаній на Лемківщині, а тіж в українській літературній мові, по-польски тото дерево називатся *wiąz*. І ту є свідоцтво, де нам ближше. Дерево тото виростат до 30 метрів, а грубе до 1,5 метра. Квитне в марци-квітні, доживат 300 років. Має жовтаво-брунатний кольор. Використуют його в будівництві (то є барз тверде дерево), при робліню возів, але і музичних інструментів, в токарстві.

Село містится в долині Мостиши і Бересьцяньского потоку, де сходяться дороги з Криниць до Грибова і з Береста до Мохначки Вижної. До Криниць 9 км, до Перунки 4 км. Берест має присілки, м.ін. Полянки і Скорнисте. Над селом од заходу височіє гора Глоча (774 м), а на сході гора Кругла (630 м).

Перши сліди про село Берест маме з другої половини XIV в. В 1368 р. заміняв «дідич на Шимбарку і Бересті в бідній землі» іменем Іоан Гладиш з королем Казимиром Великим Берест за т. зв. «бохенске бахмистровство». То свідчит, што Берест існував юж скоріше, перед 1368 р. Дальше однак Берест зникат в історичних джерелах на довгі роки. Правдоподібно в часі конфедератских воєн згоріла грамота церкви в Бересті, а грамоту про солтисови ґрунти для пароха забрали конфедерати. До часів конфедератів іщи ся верну. Заховалися натоміст документи з пізніших часів, до котрих належит грамота з 10 грудня 1647 р. В ній є повіджене, што комісія краківського єпископа, в склад якої ввошли: Александер «z Brzesia Brzeski i Martiaus Łochiński, starosta ustewski, Wojciech Bedleński, starosta

Muszyński i ksiądz Melchiou Piskorowski, pleban Muszyński», докінчила поміри і поділи ерекційо-нальних ґрунтів поміж приходства берестської і перунської церкви. Знаме тіж на підставі тих документів, што солтисом бив Поливчак. На праві волоским зас Берест бив льокуваний в 1634 р. хоц од віків барз наше тото село било. В 1866 і 1873 рр. мав місце в селі голод і холера, які забрали барз дуже жертв в людах. Від 1784 р. до 1936 р. в Бересті било 25 душпастирів, з яких барз відомий о. Йосиф Гойнацкий (1831—1855 р.), за котрого збудовано теперішню церкву, заложено в 1844 р. братство тверезости та позолочено царски ворота. По нім лишилася окол 100-тонова бібліотека. Метрики в церкві проваджени били від 1784 р. до вигнання. (*Шематизм Греко-Католицького Духовенства Апостольської Адміністрації Лемковщини*, 1936, с. 34-35) Село є на дорозі медже Грибовом а Криницьом. Бересьцяне, як векшіст лемків, газдували, але тіж випаляли дерев'яний угель, котрий вживано в сусідній гуті. До війни в селі било ок. 130 родин. В 1939 р. на 670 мешканців - 630 лемків, 20 поляків, 20 євреїв. До 1945 р. в селі била греко-католицька парафія Грибівського деканату, до якої тіж належало село Поляни.

Ація «Вісла» в Бересті почалася 7 червця

1947 р. Берестян розшмарено найперше по Радянській Україні (в очах лемків - Росії), а потім вигнано на Захід. Векшіст до Модли-Патоки-Громадки, але і до Всови, а потім берестяне ся порозходили по містах і селах Дольного Слеску і гнеска в векшости там живут. А Берест лишився як няньо без діти, бо без лемків. Дякувати Богу, берестяне пам'ятали і до гнеска пам'ятают про своє село та вказуют його красу, медже інчима: поет, гусяр Михал Олесневич, член ОЛ і активна діячка, майстриня Марія Мончак-Келечава.

Што треба видіти в селі?

Напевно церкву св. Косми і Дам'яна, збудовану в 1842 р. на місци попередніх, яку деяки вважают за найгарщу на Криниччині. Вартісними елементами в ній є напевно ікона на полотні Покрови Матері Божой з 1721 р., уфундувана през греко-католицького священника Івана Ропского, пароха Ізб і Ріпок. Ікона тота відома з чудес, а найбарже знана нам, лемкам, з часів конфедерації барської. Кон-

федерати барз переслідували наших люди на Лемківщині, навіт священників. Будували шубениці, на яких вішали лемків лем за того, што визнавали всхідне християнство та чулися русинами — дітми давной Київської держави. Така шубениця биля тіж на верху в Ізбах. Про тоту історію можеме ся довідати з книжки о. Володимира Хиліяка «Шубеничний верх». Не буду о тим ширше писати, лем зазначу, што коли вішано невинних лемків Покровителька Мати Божа з ікони в ізбянській церкві плакала. Під том іконом, подібно, молився тіж Казимир Пулавскі, котрий однак не затримав терпіня наших предків з рук конфедератів. В 1955 р. тоту ізбянську ікону перенесено до Береста. Чом? Чи може, щоб не свідчила про свої історичні чуда?

В 1951 р. церкву в Бересті перемінено на костел та змінено патрона на *Matki Bożej Nieustającej Pomocy*. Не знам, чи до кінця то є згідне з почуттям дбання про християнську правду та сумлінням тих, які змінювали берестянську церкву на костел. Для нас все то буде лем церква св. Косми і Дам'яна, а ніколи костел. В церкві можна видіти барз гардий іконостас з XIX віку, в яким сут тіж ікони з XVII і XVIII віку та бароковий хор. На північній стіні церкви є барокова ікона з XVII віку — Хрещення Ісуса в Йордані, а на південній - вітвар з іконом св. Миколая. В селі вартат тіж затриматися при капличках з XIX і XX в. та 2 фігурах з XIX в. св. Івана Хрестителя та св. Миколая. Але і не можна забити про лемківську забудову села, переважні сипанці, рідше хижи. В лісах недалеко села можна видіти квадратові ями — то давні сліди, фундаменти по лемківських хижках, де гнеска лем здичали овочеві дерева свідчат, што там стояла колиси забудова. Гнеска поляки називають тоті місця „*chałupnicami*”. В лісах сут сліди по окопах з II світової війни, котри копали наши люде, навіт діти та баби. В одній хижі є автентичний лемківський пец, котрий гнеска є вельком атракційом туристичном. Хто любить природу, як буде мав щестя, може видіти рідкі птахи, м.ін. штирі роди дрателів,

орлика крикльового, орла, пуштика уральського.... Лемківщина є на віки прикладом краси природи.

Наступні покоління бересьчан, розшмарени по світі, не повинні забивати про красу свого села, бо там є криниця їх життя і пам'ят про світ предків. А ми, вшитки лемки, спрібуємо хоц кус видіти Берест, а напевно лишится тоту село в нашій пам'яті на барз довгі роки.

Колі писав-єм тоту статю в лютім, не думав-єм, што село Берест стане прикладом того, як можна маніпулювати нашом історією.

Гнешні мешканці Береста задумали 25 червня 2017 року одсвяткувати Ювілей 70-ліття засеління Береста 1947-2017, што видно на першій плакаті. Аж по реакції Краківського гуртка ОЛ і інтервенції др Мирослави Копистянської - лемківського представника во Спільній комісії уряду і нац-етноменшин бульверсуючу ініціативу вдалося перейменувати на «*Święto Berestu*».

Вказати вигнання — депортацію з 1947 р. як “добро” - лем для кого? «Добро», котре створило порожні хижи, засіяні поля для польського осадництва. Хоц слово осадництво є ту не за барз відповідне, коли ся приходить на готове, ніч ся не платит та жадной праці не вкладає, щоб мати хижу, поле і вшитко, лишене по лемках.

Проба святкування 70 літ осадництва през місцеві влади ... як 70 літа «засеління» Береста - то ганьба. Брак розуміння нашого терпіня, кривди, котра жие в наших поколіннях од 1947 р.

Можна про тоту писати іщи дуже, лем брак слів, щоб виразити обуріння. З другої страни тот плакат вказав нам, лемкам, потребу спільної реакції — згоди проти маніпулюванням нашом історією. Тоту згоду кус-єм видів на порталах ітернетових, де зме разом, не дивлячись на різниці в національних поглядах, вказували свій спротив в тій справі. Дякувати, што однак можеме. Дай Боже вець таких свідочств, што зме РАЗОМ.

Інфо за лем-часом

з циклю Лемківска хроніка

21.02. Горлиці. На 89 році життя упокоїлась сестра чину сестер Василянок св. п. Ольга, з дому Наталія Гайдукевич – дочка о. Володимира Гайдукевича, пароха Волівця. Похоронни одправи очолив мирополит УГКЦ кир Євген, ОЛ представляли члени Президії ОЛ: з-к голови В. Шлянта, М. Гойсак.

КВІТЕНЬ

02.04. Горлиці. Центр культури ім. Б. І. Антонича в рамках «Спіткань з Лемківщином» організував тематичне спітканя «Соціяльні медія як єдна з форм культивування традиції межде молодима лемками». Тему представила докторантка Педагогічного університету в Кракові Анна Баняс.

03.04. Гожів Влкл. Гурток Об'єднання лемків організував 45 едицію Загальнопольського конкурсу писанок ім. М.Ковальського. В своїх категоріях перемагали: Анна Місילו-Боднар з Ольштина, Тереса Драпала з Тихів, Єлизавета Крупа з Гожова Влкл., Ольга Палечна з Гливиц.

07.04. Лігниця. Учні з гімназії и ліцею в Лігниці з вчительом Адамом Вев'юрком одвідили церкви в Зимній Воді, Заменіцах і Модлі, познали їх історію, на цмонтерях в тих селах глядали лемківських слідів, написів кирилицьом і запалили свічки на могилах вигнаних ту наших люди.

09.04. Горлиці. Центр культури ім. Б. І. Антонича в рамках «Спіткань з Лемківщином» організував варштати плетіння кошиків з лозини на святочну паску. Традиційного ремесла вчила майстриня Агнешка Биліца.

28 квітня – мият 70 років од перших депортацій громадян Польщи української національності в рамках операції «Вісла».

28.04. Краків. В рамках обходів 70 роковин акції «Вісла» Катедра українознавства Іституту міжнародних і політичних студій разом з Об'єднанням лемків організували конференцію під назвом: «Проблеми зі збереженням мови, культури, тотожності української національної меншини в Кракові і в Польщі. 70 років після депортаційної акції «Вісла» 1947 року». З доповідями виступили члени Головної управи ОЛ: голова Ш.Клапик и колишній голова Ш.Гладик, член управи А. Баняс.

28.04. Львів. «70 роковини депортації українців 1947-2017» вшанували львів'яни на чолі з мером міста Андрієм Садовим. Одправлено екуменічну панахиду при пам'ятним камени, де плануют встановити пам'ятник, присвячений жертвам акції «Вісла». Концерт во Львівській опері за участі м.ін. лемківських артистів попроварила голова Світової федерації українських лемківських об'єднань Софія Федина.

29.04. Щавне, одкаль виїхав перший транспорт виселених в рамках акції «Вісла» українців. Перемиско-Горлицька єпархія Православної церкви провела загальноєпархіальні врочистости, присвячени 70-роковинам акції «Вісла». Літургію одправили Люблинський і Холмський архієпископ Авель, Перемиский і Горлицький Паїсій, єпископ з Чехії.

30.04. Шпротава. В греко-католицькій церкви одправлено панахиду за жертви акції «Вісла», виступили діти з артистичном програмом, яких приготувала їмосць Ольга Бунзило, Адам Вев'юрка і Павло Шевчик оповіли о історичних подіях з-перед 70 років і вказали спогади родини Гойняків, записани Романом Криком, з поетичним словом виступила Ольга Троханівска. Спогадами поділилися з присутніма свідкове акції «Вісла», межде інчима Еміліян Стремецький.

ТРАВЕНЬ

14.05. Лігниця. Гурток Об'єднання лемків при греко-католицькій церкви Успення Пресвятої Богородиці в рамках обходів 70 роковин акції «Вісла» організував трансляцію фільму Романа Крика «Прозвана переселенням». Організації спітканя піднявся з-к голови Адам Вев'юрка.

18.05. Лігниця. З нагоди презентації книжки «Nowe życie. Jak Polacy pomogli uchodźcom z Grecji» з-к голови ОЛ Адам Вев'юрка представляв ОЛ на спітканю з представниками грецької и македонської меншини, котри ходили з нашими людьми до православної церкви в Лігниці.

18-19.05. Гожів Влкл. Гурток Об'єднання лемків співорганізував наукову конференцію під заголовком «Дорогом пам'яти и примириня», присвячену 70 роковинам акції «Вісла».

ОЛ представляла Лідія Святківська, котра виступила з темом «Примирення? З х ТАК!». Під час конференції відзнаками Президента РП нагородили: голову Товариства «Лемко-Тавер» о.Артура Грабана - Золотим хрестом заслуги, голову Гуртка ОЛ в Гожові Влкп. др Мирослава Пецуха - Срібним хрестом заслуги. В Галереї Головної бібліотеки одбився черговий вернісаж виставки XVII Лемківський Єрусалим «Периферії».

20-21.05. Вільхівець. На Празник св. Миколая з Мир Ликійських ОЛ організувало XXVII Лемківський кермеш. В програмі дводенного Свята виступили м.ін. ансамблі з Короснянщини, Горличчини, Сянїччини и Словащини.

31.05. Княжичі-Київ. На 85 році життя (нар. 26 лютого 1933 р. во Львові) упокоївся в Бозі кардинал Любомир Гузар Глава Української греко-католицької церкви в роках 2001-2011. В 2005 році заради єдності вірних переносит осідок Глави УГКЦ зо Львова до Києва. Вартат підкреслити, же Глава Української православної церкви Київського Патріархату Філарет очолив панахиду за упокій душі Блаженнішого Любомира в Патріаршим греко-католицьким соборі в Києві.

31.05. Лігниця. Голова Громадянської Платформи Гжегож Схетина спіткався з представниками нацменшин. ОЛ представляв з-к голови Адам Вев'юрка.

Маластів. На елементі інфраструктури дитячого майданчика невідомі особи накреслили візерунок свинячої мордочки з ксенофобічним інвективом такого змісту «Ukraina wupier(...)».

червень

02.06. Горлиці. Центр культури ім. Б. І. Антонича в рамках обходів 70 роковин акції «Вісла» організував історичну панель під заголовком «Пам'ят об'єднує нас вшитких. Депортаційна акція «Вісла»: суть и масштаби проблеми на Лемківщині» за участі представників світа науки: проф. Володимира Мокрого – Ягеллонський університет; проф. Богдана Гальчака — Зеленогірський університет; проф. Ярослава Сирника - Вроцлавський університет, Регіональне бюро гісторичних аналіз ІНП; проф. Яна Пісулінського – Ряшівський університет.

04.06. Вроцлав. Гурток Об'єднання лемків організував другу едіцію Дня дітини на Західних землях. Організації спітканя для 50 діти піднялася Лідія Тилявська.

04.06. Гузіце. На кермеші в греко-католицькій парафії презентувано фільм Р. Крика «Прозвана переселенням». ОЛ представляв з-к голови Адам Вев'юрка.

09.06. Горлиці-Загоряни. В рамках обходів 70 роковин акції «Вісла» ОБ'єднання лемків ініціювало вшанування трагічних подій 1947 р. при нововставлених промам'ятних таблицях. В Загорянах слово взяли: голова ОЛ Ш. Кляпик, Ш. Гладик, шолтис Загорян Міхал Пирцхох і представник РКР Станіслав Абрам.

09-11.06. Львів. Дитячо-молодіжний фольклорний ансамбль «Лемківський перстеник» з Гладішова успішно концертував на II Міжнародним фестивалі «Фольклорний передзвін». Діти радо познавали Львів як живий осередок лемківського суспільного-культурного життя той частини України.

11.06. Білянка. В 70 роковини акції «Вісла» білянчане при помочи гуртка ОЛ в Білянці зорганізували спітканя мешканців села. Доповід про історію села мав Штефан Гладик, а своїма спогадами ділилися найстарши свідкове тамтих трагічних подій.

14.06. Вроцлав. Воевода Нижньої Сілезії Павел Греняк від імени Президента РП нагородив заслужених діячи меншинних національних и етнічних середовищ Нижньої Сілезії, в тім членів ОЛ: золотим хрестом Заслуги Марію Мончак-Келечаву, Срібним хрестом Заслуги Адама Вев'юрку, Бронзовим хрестом Заслуги Юстину Вишовську, натоміст срібним хрестом Заслуги відзначив голову Лігницького відділу ОУП Богдана Пецушка.

16-18.06. Свидник. Союз русинів-українців Словащини організував 63 Свято культури русинів-українців Словащини. ОЛ представляв з-к голови ОЛ В. Шлянта и член Президії ОЛ М.Гойсак.

18.06. Кункова. В 70 роковини акції «Вісла» кунков'яне при помочи гуртка ОЛ в Кункові зорганізували з'їзд теперішніх и колишніх мешканців села. Доповід про історію села мав Штефан Гладик, а своїма спогадами ділилися найстарши свідкове тамтих трагічних подій.

20.06. Санок. В рамках обходів 70 роковин акції «Вісла» з ініціативи ОБ'єднання лемків при нововставленій промам'ятній таблиці трагічних подій 47 р. вшанували: заступник голови ОЛ Василь Шлянта, колишній голова Штефан Гладик, голова відділу ОУП в Сяноці Марія Білас, ей заступниця Маріанна Яра.

24.06. Елленвіл. США Організація Оборони Лемківщини організувала XVII Лемківську ватру.

24.06. Криниця. Стартував 20-ий Міжнародний фольклорний фестиваль «Світ під Кичером». Ансамблі світа презентували свою культуру на Лемківщині тіж в Санковій, Тиличи, Курові.

30.06. Перемишль. В Галереї сучасного мистецтва одбився вернісаж виставки XV Лемківський Єрусалим «Потрійний автопортрет».

ВАТРА

lem.www - вартат зазріти, послухати...

Центр культури ім. Б.-І. Антонича в Горлицях:
концерти, виставки, прелекції, презентації;
Бібліотека ім. Василя, Теофіля і Олександра Курилів
www.facebook.com/CKAntonycz

Свято лемківської культури "Лемківська ватра"
Ждиня, 21-23 липня 2017 р.
www.watradynia.pl; www.lemkounion.republika.pl

Лемківська освітня фундація ім. І. Криницького
www.lemkoeducationfound.republika.pl

Радіо „Кермеш” Передачі: неділя 22:30
www.facebook.com/Kermesz

Радіо „Скриня” Передачі: понеділок 18:10
www.radio.rzeszow.pl/audycje

„Лемківська сторінка” www.nasze-slowo.pl

Радіо „Радіо лемко” www.radio-lemko.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 4 у Лігниць
ім. Б.І. Антонича - www.zso4legnica.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 2 у Перемишлі
ім. М. Шашкевича - www.szazsk.edu.pl

Світова федерація українських-лемківських
об'єднань www.sfulo.com

Подяка

Пожертви на статутну діяльність ОЛ
(в тім часопис **ВАТРА**):

Парафія греко-католицька, Мокре - 390,-
Еміліян Стремечкий, Шпротава - 100,-

Сердечно дякуємо всім, які нам
допомагають. Спаси Боже!

Редакція **ВАТРИ**

Головна управа ОЛ

Передплата ВАТРИ

Ціна одного примірника 3 zł. + 2,60 zł. поштової оплати в Польщі.
Річна передплата 4 x 3 zł. + 10,40 zł. (кошти пересилки) = 22,40 zł.

Від закордонної пересилки однієї „Ватри” поштова оплата - 13 zł.
Річна закордонна передплата 4 x 3 zł. + 52,00 zł. (кошти пересилки) = 64,00 zł.

Передплату замовляти за адресою Редакції.
Вплати просимо пересилати на банківський рахунок:
Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków
BANK PEKAO SA: nr konta 83-1240-5110-1111-0000-5207-8745

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Видає / Wydaje **ZJEDNOCZENIE ŁEMKÓW**
Zarząd Główny
ul. Jagiełły 2, 38-300 Gorlice; tel./fax 18 35 32 906
www.lemkounion.republika.pl; lemkounion@poczta.onet.pl

ВАТРА
квартальник

Редагує колегія **Вікторія ГОЙСАК** головний редактор / дизайн **Еміль ГОЙСАК**
Адам ВЕВ'ЮРКА редактор на Західні Землі e-mail: adamwiew@wp.pl
Штефан КЛАПИК, Наталія ГЛАДИК, Василь ШЛЯНТА, Катерина КОВАЛЬСКА

Технічне оформлення FHU „LEBO” Gorlice; Drukarnia „Kwadrat” Nowy Sącz

ADRES REDAKCJI ul. Dworzysko 5, 38-300 Gorlice, e-mail: redakcja.watra@interia.pl

Redakcja zastrzega sobie prawo skrótów oraz korektę językową nadesłanych tekstów.
Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z jej poglądami.

Львів

місто, котре запам'яталося нам сонцем, свободою і кирилицею

Г нас в Ждини чи Гладисові кирилиці придорожні таблиці то єдиний світський символ приналежності лемків до СХІДНОГО ПРОСТОРУ. Од часу до часу нам їх запапрут, в школі вчителі по урядовому радят, поляки нам „добриден” не гварят, хоц ми в себе... :(

... а ту во Львові :)

де не підеш - своє: ул. Лемківська, што не повіш - розуміють, підповідят, де хочеш, там дійдеш, помолишся, што захочеш, то и купиш - сорочки вишивани, пам'ятки, коралі. Близко ту, люде мили... и фонтанни, Шевченко з „Адасьом” - приятелі !

Вибрани вражиня з поїздки Дитячо-молодіжного фольклорного ансамблю „Лемківський перстеник” на Міжнародний Фестиваль „Фольклорний передзвін” 9-11 06 '17

„В прадівським Рихвалді” - учень гімназії Дмитро Майчак, Горлиці